

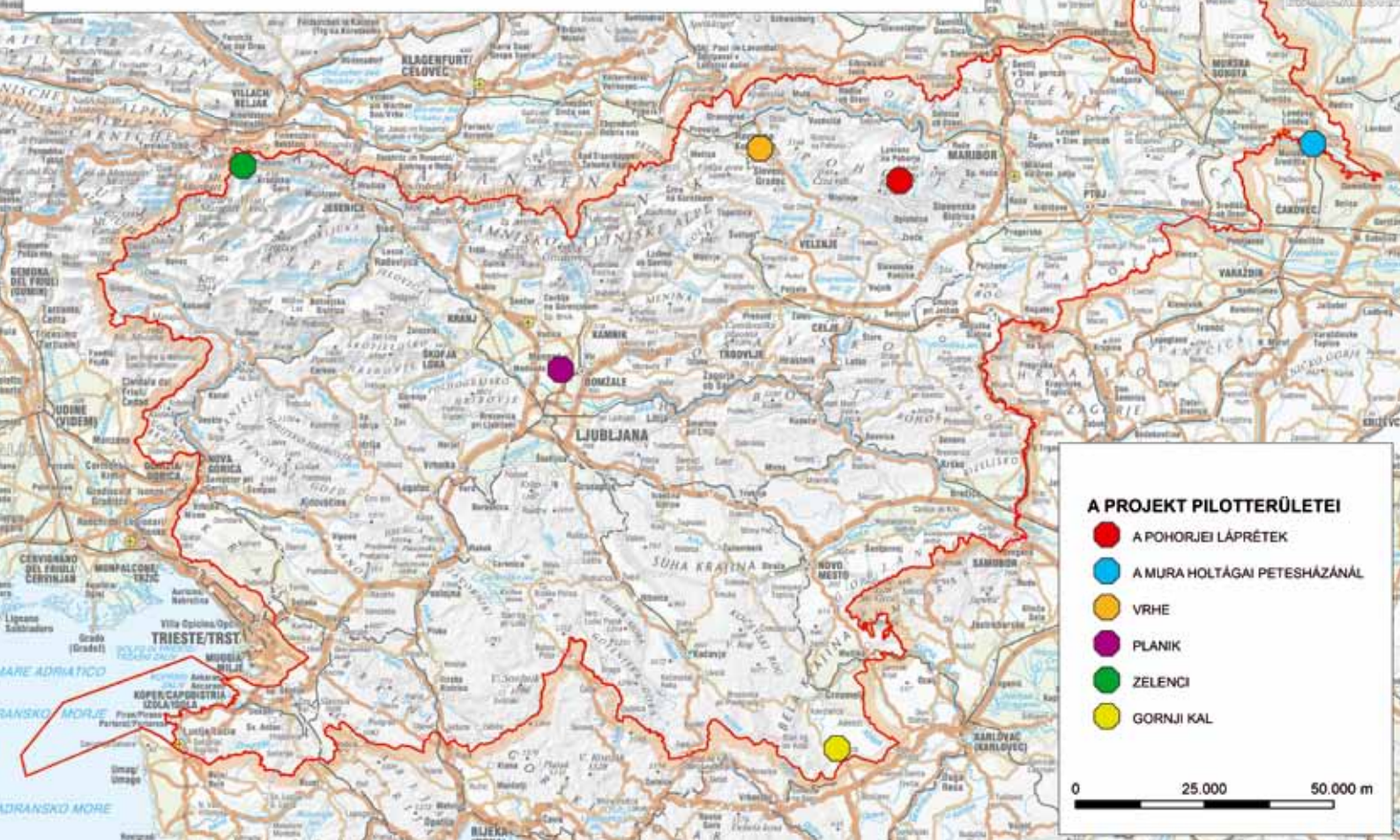
A szlovén édesvízi vizenyős területek védelme és működtetése – WETMAN

(LIFE 09NAT/SI/000374)

PROJEKT LIFE+ WETMAN

A SZLOVÉN ÉDESVÍZI VIZES ÉLŐHELYEK VÉDELME ÉS MŰKÖDTETÉSE

VIZENYŐS TERÜLETEK

A **vizenyős területek** állandóan vagy időszakosan nedves területek. Ezek az állandó vagy időleges mocsarak, alacsony lápok, tőzeges területek, és egyéb álló- vagy folyóvízes, természetes vagy mesterséges területek. A víz édes, felsős és sós víz lehet. Ezeken a területeken olyan növényeket és állatokat találunk, amelyek fejlődéséhez és szaporodásához nélkülözhetetlen a víz vagy a nedves talaj.

Szlovénia felületének mintegy két százalékát vizenyős területek fedik. A legnagyobb és legértékesebb vizenyős területek a Ljubljansko barje, a Cerkljansko jezero, a Sečoveljske soline, a Zelenci, a pohorjei és a pokljukai lápok, a Mura holtágai és ártéri erdői, a Krakovski gozd, a Dobrava és a Jovsi ob Sotli, és a Škocjani cseppkőbarlang térsége. De ezek csak a legnagyobb és a legismertebbek. A szlovén vizenyős területek többsége viszont kicsi, és ezért még inkább sérülékeny.

Ugyanakkor, a vizenyős területek rendkívüli jelentőséggel bírnak: befolyásolják a terület vízi dinamikáját, megakadályozzák a szárazságot és az eróziót, tisztítják a vizet és a levegőt, hatással vannak az időjárási viszonyokra, és a biológiai sokszínűség valódi kincsestárát képezik.

Mi, emberek, azonban a vizenyős helyekre gyakran, mint jelentéktelen, felesleges és értéktelen természeti jelenségekre tekintünk. Éppen ezért, a múltban, számos vizenyős helyet lecsapoltak, betemettek vagy más módon megsemmisítettek. A 19. század második felében, Szlovénia vizenyős területeinek így mintegy 40 százaléka eltűnt. A vizenyős területek megszűnésével azonban eltűnik a hozzájuk kötődő növények és állatok élőhelye is, így ezek veszélyeztetetté válnak.

A vizenyős területek kiszáritásának azonban nem a biológiai sokszínűség csökkenése az egyetlen következménye, elvesznek ugyanis a vizenyős területek biztosította egyéb ökológiai rendszerszolgáltatások is.

PROJEKT

A szlovén édesvízi vizenyős területek védelme és működtetése – WETMAN” projekt célja a Natura 2000 térségnek minősülő hat szlovén vizenyős terület felújítása és állagjavítása. Ezek a pohorjei lápok, a Zelenci, a Mura holtágai Petesházánál, valamint a Planik, a Vrhe és a három tóka Bela krajina térségében (Gornji kal, Krivače és Kršeljivec). Ezek különböző jellegű vizenyős területek (dagadó és siklápok, holtágak, tókák, vizes- és ártéri rétek) amelyek karbantartása a múltban nem volt megfelelő.

A projekt megvalósítása 2011.2.1-jétől 2015. 2. 1-jéig zajlik. A projekt a kísérleti területeken megvalósuló természetvédelmi beavatkozásokat támogatja, mivel ezek megvalósításával és a kísérleti területek fenntartható működtetésének kialakításával jelentősen hozzájárulunk a szlovéniai vizenyős területek fennmaradásához.

A WETMAN projekt (LIFE 09NAT/SI/000374) az Európai Közösség LIFE + pénzügyi támogatásával valósul meg.

A PROJEKT PILOTTERÜLETEI

A **POHORJE** hegység Szlovénia északkeleti részében található, geológiai szempontból, többnyire szilikátos kőzetek alkotják. A talaj gyenge áteresztőképessége miatt a víz gyakran megáll, ennek következtében kis tavakkal és lápi erdőkkel tarkított, helyenként tűzegi fenyvesekkel övezett tőzeglápok alakultak ki. A terület két részlegből áll: a Lovrenška jezera és a Ribniška barja szélesebb területe, valamint a déli részen, a Črno jezero és északon a Klopnovrška barja térsége.

A **ZELENCI**, a Száva Dolinka forrásaként ismert vízenyős terület a gorenjskoi Podkoren mellett. A térségben a víz alatti forrásokkal tarkított tavacskák, vízszemek és a Száva Dolinka kanyargó vízmedre

mellett az átmeneti és síklápok is megtalálhatók.

A **MURA HOLTÁGAI PETESHÁZÁNÁL** a legnagyobb síksági folyónk árterében található. A Mura árterében még fennmaradtak az ártéri erdők, a mellékágak és a holtágak, valamint a kiterjedt vizes rétek. A terepmunkát három holtágon, a Nagyparlag, a Csikólegelő és a Muriša holtágon végezzük.

A projekt **GORNJI KAL** pilotterülete Bela krajina déli részében található, három tóka tartozik hozzá, a köztük lévő területeken mezőkkel, rétekkel, gyümölcsösökkel és erdős részekkel. Nyugatról kelet felé haladva, a Krivače és a Gornji kal követik egymást, míg a terület keleti peremén lévő Kršeljivec jelenleg teljesen kiszáradt és benőtte a növényzet. Régen, Bela krajina

minden falujában több tóka is volt, ezeket állatok itatására és mosásra használták, napjainkban elsősorban, természetvédelmi szereppel bírnak.

A **PLANIK**, a Dobeno lábánál (Mengeš közelében) található, elmocsarasodott karszti uvala (töbörő). A völgybe három patak fut be, közülük egyik a Ručigajev studenec bűvópatak. A víz, a völgy elején lévő vízenyős területen, a síklápon gyűlik össze. Az ingoványos környékén belterjes vizes rétek és erdő található.

A Slovenj Gradec melletti **VRHE** település mellett, a Selčnica forráshelye közelében, több kisebb ingoványos terület van. A terület nagy részét mocsári erdő borítja, míg a kisebb tisztásokon, az állóvízben, az erdő nem fejlődött ki. Ezen a területen, a jellegzetes síklápi növénytakasulások vannak jelen.

MILYEN EREDMÉNYEKKEL JÁR A WETMAN PROJEKT

Problematika, projekttevékenységek és várható eredmények

Az emberek, a múltban, hogy bővítsük a mezőgazdasági termeszést és javítsuk az erdőállományt, gyakran lecsapoltuk a vizes réteket és erdőket. A vízi rendszer változásai miatt a területek fokozatosan becserjésedtek, majd elerdősödtek. A projekt pilottérségeiben javítani kívánjuk a vizenyős területek állapotát, ezzel pedig hozzájárulunk a mocsaras vidékek, a természet és az emberiség számára fontos, alapvető funkciójának megőrzéséhez. Ily módon a veszélyeztetett állat- és növényfajok életkörülményeit is javítjuk.

A legbonyolultabb terepmunka a hidrológiai viszonyok javítása lesz, amelynek célja a térség elgazosodásának csökkentése.

A projekt keretén belül a Klopnovrška barja, a Javorski vrh és a Lovrenška barja térségében, a kivezető csatornák elgátolásával tervezzük a vízrendszer javítását. Ezáltal javul az aktív és átmeneti lápok állapota, valamint a nyírfajd és sikekfajd élőhelyének minősége.

Zelenci térségében az egykori hidrológiai rendszer helyreállítása érdekében, felújítjuk a hordalék által eltelt folyómedret. Čošeljnov grabennél kialakítunk egy hordalékfogót, és ezzel csökkentjük a Zelenci további feltöltődését.

A Gornji kal pilottérségben szanáljuk a feltöltött Kršljevec tókát, valamint javítjuk a Krivača és Gornji kal tóka állapotát, így biztosítva kedvezőbb életfeltételeket a mocsári teknősöknek.

Petesházánál, mélyítjük a Mura egyes holtágainak medrét, és ezáltal megfelelő életfeltételeket teremtünk a lápi pócnak, a mocsári teknősnek, a vöröshasú unkának és az alpesi tarajos gőtének, valamint a lápi szitakötőnek.

A térség állapotának romlása miatt (lecsapolás, használat elmaradása) a vizenyős területek gyorsan elgazosodnak, így a kísérleti területeken, a tevékenységet a növényzet eltávolításával kezdjük.

A Planik és Vrhe projektterületén a hagmaburok termőhelyéről tervezzük a fák és a cserjék eltávolítását, ami a hidrológiai viszonyok javításával együtt hozzájárul az egyéb veszélyeztetett növényeknek is otthont adó vizes rétek fennmaradásához.

A múltban az ember a folyókba, a holtágakba és a tókákba invazív, nem őshonos fajokat (halakat, csúszómászókat) telepített, ezek sikeresen szaporodnak, és így veszélyeztetik az őshonos fajokat, amelyekkel élőhelyért harcolnak. A projekttel felhívjuk a figyelmet a nem őshonos fajták által okozott természeti veszélyekre.

A Gornji kal térségében és a Mura holtágaiban kifogjuk a nem őshonos halfajokat.

A vizenyős területek fenntarthatóságát a kísérleti területek működtetési irányelveinek az ágazati tervekbe (erdőgazdálkodási tervek, halászati- és vadászati tenyésztési tervek, vízgazdálkodási tervek) történő bevonásával biztosítjuk. A projektet a földtulajdonosokkal és a helyi lakossággal együttműködve valósítjuk meg.

Az emberek, szabadidejük eltöltéséhez, egyre gyakrabban választják a természetet. Számos lehetőség között lehet válogatni. Míg egyes helyszínek alkalmasak a túrázáshoz, más helyszínek kevésbé. A négykerekű járművek és a motoros szánók használata, illetve az erdei gyümölcsök (áfonya, málna, gomba) intenzív szedése közvetlenül veszélyezteti egyes fajok élőhelyét, illetve zavarja az állatok fészekrakását, táplálkozását, illetve szaporodását.

A látogatók irányításával (gyalogósvények kijelölése Zelencin és a Pohorjen) megakadályozhatók a turizmusnak a célfajokra és az élőhelyekre gyakorolt kedvezőtlen hatásai.

Nem igazán alakult ki a vizenyős területek jelentőségével kapcsolatos szemlélet, ezért számos tájékoztatói és tudatosság formáló tevékenységet valósítunk meg, többek között egy dokumentumfilmet is készítettünk.

Események a helyi lakosság számára, együttműködés az iskolákkal és egyéb rendezvények.

A projekt vezető partnere

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

Projektpartnerek:

INŠTITUT
ZA VODE
REPUBLIKE
SLOVENIJE | Institute
for Water of
the Republic
of Slovenia

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Zavod za
ribištvo
Slovenije

OBČINA
RUŠE

OBČINA
KRANJSKA GORA

RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA

A projekt támogatói:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Črnomelj Önkormányzata, Zreče Önkormányzata, Maribor Önkormányzata, Slovenska Bistrica Önkormányzata, Slovenj Gradec Önkormányzata, Lovrenc na Pohorju Önkormányzata.

Kiadó: Zavod RS za varstvo narave

Szöveg és szerkesztés: Mateja Nose Marolt

Fotók: Matjaž Bedjanič, Nika Debeljak Šabec, Lojze Gluk, Janez Gregori, Jurij Gulič, Barbara Kink, Dušan Klenovšek, Janez Mihael Kocjan, Aleksander Koren, Tomaž Mihelič, Metod Rogelj, Sonja Rozman, Matej Simčič, Andreja Slameršek, Sebastjan Štruc ter arhiv projekta WETMAN.

Grafikai szerkesztés és nyomda: Birografika Bori

Példányszám: 500 példány

2011. november

www.wetman.si

A kiadvány „A szlovén édesvízi vizenyős területek védelme és működtetése - WETMAN» (LIFE 09NAT/SI/000374) című projekt keretén belül, az Európai Közösség LIFE+ pénzügyi eszköz támogatásával jelent meg. A szöveg nem szükségszerűen tükrözi az Európai Bizottság álláspontját.